

Albert Camus

NEÎNȚELEGEREA

Piesă în patru acte

Prietenilor mei de la "Théâtre de l'Équipe"

PERSONAJELE

MARTHA

MARIA

MAMA

JAN

BĂTRÂNUL SERVITOR

ACTUL ÎNTÂI

Ora amiezii. Sala mare a hanului. O sală curată și luminoasă. Totul e îngrijit.

Scena I

MAMA: Se întoarce.

MARTHA: Ți-a spus-o el?

MAMA: Da. Când a ieșit.

MARTHA: Se întoarce singur?

MAMA: Nu știu.

MARTHA: E bogat?

MAMA: N-a întrebat de preț.

MARTHA: Dacă-i bogat, e cu atât mai bine. Dar trebuie să fie și singur.

MAMA (*obosită*): Da. Singur și bogat. Și atunci trebuie s-o luăm iar de la început.

MARTHA: Da. De la început. Dar merită osteneala. (*Tac. Martha o privește pe maică-sa.*) Mamă, ești ciudată. De la un timp nu te mai recunosc.

MAMA: Sunt obosită, fata mea, asta-i tot. Aș vrea să mă odihnesc.

MARTHA: Aș putea să fac eu treaba din casă. Atunci ai avea zilele libere.

MAMA: Nu de odihna asta e vorba. Nu, e vorba de niște visuri de femeie bătrână. Vreau liniște și puțină nepăsare. Doar atât. (*Râde fără prea multă convingere.*) E o prostie să-ți spun asta, Martha, dar sunt seri în care aproape că aș vrea să cred în Dumnezeu.

MARTHA: Nu ești chiar atât de bătrână, mamă, ca să ajungi în halul ăsta. Ai lucruri mai bune de făcut pe lumea asta.

MAMA: Știi bine că glumesc. Dar ce vrei! La capătul vieții ai uneori dreptul să-ți dai drumul. Omul nu poate fi mereu rigid și aspru cum ești tu, Martha. De altfel, nici cu vârsta ta nu se potrivește. Cunosc multe fete, născute în același timp cu tine, care nu se gândesc decât la nebunii.

MARTHA: Nebuniile lor nu sunt nimic pe lângă ale noastre, știi bine.

MAMA: Lasă asta.

MARTHA (*rar*): S-ar părea că au început să existe cuvinte care-ți ard buzele.

MAMA: Ce-ți pasă, de vreme ce nu mă dau înapoi de la fapte? Dar ce contează! Voiam doar să spun că mi-ar plăcea și mie să te văd uneori zâmbind.

MARTHA: Mi se întâmplă, zău.

MAMA: Eu nu te-am văzut niciodată.

MARTHA: Pentru că zâmbesc la mine în cameră, în ceasurile când sunt singură.

MAMA (*privind-o cu atenție*): Ce aspră ți-e fața, Martha!

MARTHA (*apropiindu-se de ea, calmă*): Și nu-ți place?

MAMA (*continuând s-o privească, apoi după un timp*): Ba da. Cred că totuși îmi place.

MARTHA (*agitată*): Ah! mamă! Când o să strângem bani mulți și-o să putem părăsi meleagurile astea fără orizont, când o să lăsăm în urma noastră hanul ăsta, orașul ăsta unde plouă întruna, când o să uităm regiunile astea întunecate, când o să fim, în sfârșit, în fața mării pe care am visat-o atât de mult, atunci, în ziua aceea, mă vei vedea zâmbind. Dar ca să trăiești liber în fața mării ai nevoie de bani, bani mulți. Iată de ce nu trebuie să-ți fie teamă de cuvinte. Iată de ce trebuie să vezi de cel care a spus că se va întoarce. Dacă-i destul de bogat, libertatea mea va începe, poate, cu el. Ați stat mai mult de vorbă, mamă?

MAMA: Nu. Am schimbat doar câteva cuvinte.

MARTHA: Ce aer avea când ți-a cerut camera?

MAMA: Nu știu. Nu văd bine și nu prea m-am uitat la el. Știu din experiență că-i mai bine să nu te uiți la ei. E mai ușor să ucizi ceea ce nu cunoști. (*După un timp.*) Bucură-te, acum nu-mi mai e teamă de cuvinte.

MARTHA: E mai bine așa. Nu-mi plac aluziile. Crima e crimă, trebuie să știi ce vrei. Și am impresia că adineauri știai, de vreme ce te-ai gândit la asta în timp ce-i răspundeai călătorului.

MAMA: Nu m-am gândit. I-am răspuns din obișnuință.

MARTHA: Obișnuință? Și totuși știi că ocaziile au fost rare!

MAMA: Fără îndoială. Dar obișnuința începe de la a doua crimă. La prima, nu începe nimic. E ceva care se sfârșește. Și pe urmă, dacă ocaziile au fost rare, ele s-au întins de-a lungul câtorva ani și obișnuința s-a întărit prin amintiri. Da, amintirea e cea care m-a împins să răspund, care m-a prevenit să nu-l privesc în ochi și care m-a asigurat că are o față de victimă.

MARTHA: Mamă, va trebui să-l omorâm.

MAMA (*mai încet*): Fără îndoială, va trebui să-l omorâm.

MARTHA: Spui asta într-un fel foarte ciudat.

MAMA: Sunt obosită, într-adevăr, și aș vrea ca măcar ăsta să fie ultimul. E groaznic de obositor să ucizi. Nu-mi pasă dacă am să mor în fața mării sau în mijlocul acestor câmpii, dar după aceea vreau să plecăm împreună.

MARTHA: Vom pleca. Și va fi o clipă mare! Curaj, mamă, nu mai e mult de făcut. Știi bine că nici măcar nu e vorba de a ucide. Își va bea ceaiul, va dormi și așa, dormind, îl vom duce la râu. Și îl vor găsi după multă

vreme lipit de un baraj, împreună cu alții care nu vor fi avut norocul lui și care se vor fi aruncat în apă cu ochii deschiși. În ziua când am asistat la curățirea barajului, mi-ai spus, mamă, că ai noștri au suferit cel mai puțin, că viața e mai crudă decât noi. Curaj, ai să-ți găsești tihna și vom fugi, în sfârșit, de aici.

MAMA: Da, am să-mi revin. E adevărat, uneori îmi pare bine că ai noștri n-au suferit. Aproape că nici nu e o crimă, e doar o intervenție, un brânci ușor prin care pui capăt unor vieți necunoscute. Și e adevărat că, după câte s-ar părea, viața e mai crudă decât noi. Și poate că de asta mi-e greu să mă simt vinovată.

Intră bătrânul servitor. Se duce și se așază în spatele tejghelei, fără să scoată o vorbă. Va sta acolo nemișcat până la sfârșitul scenei.

MARTHA: Ce cameră îi dăm?

MAMA: Oricare. Numai să fie la etajul întâi.

MARTHA: Da. Ultima dată ne-am chinuit îngrozitor cu cele două etaje. (Se așază pentru prima dată.) E adevărat, mamă, că acolo, pe plajă, nisipul îți arde tălpile?

MAMA: N-am fost niciodată acolo, știi bine. Dar mi s-a spus că soarele mistuie totul.

MARTHA: Am citit într-o carte că mistuie și sufletele. Că face trupurile să strălucească, dar că le golește pe dinăuntru.

MAMA: Oare asta te face să visezi, Martha?

MARTHA: Da. M-am săturat să-mi tot port sufletul cu mine. Ar de nerăbdare să ajung acolo unde soarele ucide toate întrebările. Asta, aici, nu-i casa mea.

MAMA: Dar, din păcate, mai avem multe de făcut până atunci. Dacă totul merge bine, voi pleca desigur cu tine. Numai că eu n-am să simt că mă duc acasă. Există o vârstă când nu te mai poți odihni nicăieri și e deja foarte mult dacă ai reușit să-ți clădești singur casa aceea ridicolă de cărmidă, mobilată cu amintiri, și unde se întâmplă uneori să adormi. Și totuși, ce bine ar fi dacă aș reuși să găsesc deodată și somn, și uitare. (Se scoală și se îndreaptă către ușă.) Pregătește totul, Martha! (Un timp.) Dacă într-adevăr merită osteneala.

Martha o privește cum iese. Apoi iese și ea pe altă ușă.

Scena II

Bătrânul servitor se duce la fereastră, îi zărește pe Jan și pe Maria, apoi se ascunde. Rămâne câteva clipe singur în scenă. Intră Jan. Se oprește, se uită prin încăpere și îl vede pe bătrân în dosul ferestrei.

JAN: Nu e nimeni aici?

Bătrânul îl privește, străbate scena și iese.

Scena III

Intră Maria. Jan se întoarce brusc spre ea.

JAN: M-ai urmărit?

MARIA: Iartă-mă. N-am putut să fac altfel. Am să plec, poate, puțin mai târziu. Dar vreau să văd locul unde te las.

JAN: Poate să vină cineva și atunci n-am să mai pot face ceea ce am de gând să fac.

MARIA: Lasă să existe măcar o șansă, să vină cineva și să te recunoască, chiar dacă nu vrei.

Jan se întoarce cu spatele. Pauză.

MARIA (*uitându-se împrejur*): Aici e?

JAN: Da, aici. Pe ușa asta am ieșit acum douăzeci de ani. Sora mea era fetiță. Se juca acolo, în colț. Mama n-a venit să mă sărute. Dar pe atunci credeam că nu-mi pasă.

MARIA: Jan, nu-mi vine să cred că nu te-au recunoscut adineauri. O mamă își recunoaște întotdeauna fiul.

JAN: Nu m-a mai văzut de douăzeci de ani. Eram un adolescent, aproape un copil. Mama a îmbătrânit, nu mai vede bine. Era cât pe-acți să n-o recunosc nici eu.

MARIA (*îngrijorată*): Știi, ai intrat, ai spus: "Bună ziua" și te-ai așezat. N-ai recunoscut nimic?

JAN: Nu. Amintirile mele erau greșite. M-au primit fără nici o vorbă. Mi-au servit berea pe care am cerut-o. S-au uitat la mine fără să mă vadă. Totul a fost mai greu decât am crezut.

MARIA: Știi bine că n-a fost greu și că ar fi fost de ajuns să vorbești, în cazurile astea spui: "Eu sunt" și totul reintră în normal.

JAN: Da, dar în mintea mea vedeam multe. Și eu, care mă așteptam la ospățul fiului risipitor, am primit doar o bere, pe care a trebuit s-o plătesc. Eram emoționat, n-am putut vorbi.

MARIA: Ar fi fost de ajuns un cuvânt.

JAN: Nu l-am găsit. Dar ce Dumnezeu, nu sunt chiar atât de grăbit! Am venit să le aduc averea mea și, dacă pot, fericirea. Când am aflat de moartea tatălui meu, am înțeles că am o răspundere față de ele și de aceea am hotărât să fac ceea ce trebuie să fac. Dar îmi închipui că nu-i chiar atât de ușor să te întorci acasă și că e nevoie de timp pentru ca un străin să se transforme în fiu.

MARIA: Dar de ce să nu le anunți că vii? Există cazuri în care trebuie să faci ca toată lumea. Când vrei să fii recunoscut, spui cum te cheamă, e la mintea cocoșului. Dacă vrei să pari altceva decât ești, până la urmă încurci totul. Cum să nu fii tratat ca un străin într-o casă unde te prezinți ca un străin? Nu, nu, toate astea nu-s normale.

JAN: Hai, Maria, nu-i chiar atât de grav! Și pe urmă, ce vrei, toate astea îmi slujesc proiectele. Voi profita de ocazie să privesc totul puțin din afară. Și-mi voi da mai bine seama ce le poate face fericite. Pe urmă, voi născoci mijloacele de care am nevoie să mă recunoască. De fapt, ajunge să găsești cuvintele.

MARIA: Nu există decât un singur mijloc. Să faci ceea ce ar face primul venit, să spui: "Iată-mă" și să lași inima să vorbească.

JAN: Inima nu e atât de simplă.

MARIA: Da. Dar folosește numai cuvinte simple. Și nu e chiar atât de greu să spui: "Sunt fiul dumitale, asta-i nevasta mea. Am trăit cu ea pe meleaguri pe care le iubim, în fața mării și a soarelui. Dar nu eram destul de fericit și azi am nevoie de voi".

JAN: Nu fi nedreaptă, Maria! N-am nevoie de ele, dar am înțeles că ele au, poate, nevoie de mine și că un bărbat nu e niciodată singur. *Pauză.*

Maria se întoarce cu spatele.

MARIA: Poate că ai dreptate, te rog să mă ierți. Dar de când am venit aici și caut în zadar o față fericită, nu mai am încredere în nimic. Europa asta e atât de tristă! De când am ajuns aici, nu te-am mai auzit râzând, iar eu am devenit bănuitoare. Oh! De ce m-ai făcut să plec din țara mea? Hai să plecăm, Jan, aici n-o să găsim fericirea.

JAN: N-am venit să căutăm fericirea. Fericirea o avem.

MARIA (*cu violență*): De ce să nu ne mulțumim cu ea?

JAN: Fericirea nu e totul. Oamenii mai au și îndatoriri. Îndatorirea mea e să-mi regăsesc mama, o patrie...

Maria face un gest. Jan o oprește. Bătrânul trece prin fața ferestrei.

JAN: Vine cineva. Pleacă, Maria, te rog.

MARIA: Nu, așa, nu se poate.

JAN (*în timp ce pașii se apropie*): Du-te și stai acolo.
O împinge după ușa din fund.

Scena IV

Ușa din fund se deschide. Bătrânul traversează camera fără s-o vadă pe Maria și iese prin ușa care dă afară.

JAN: Și acum, pleacă repede. Vezi? Norocul e de partea mea.

MARIA: Vreau să rămân aici. Am să tac și am să aștept lângă tine să te recunoască.

JAN: Nu, că m-ai trăda.

Maria se întoarce cu spatele. Apoi revine lângă el și se uită în ochii lui.

MARIA: Jan, sunt cinci ani de când suntem căsătoriți.

JAN: Da, o să fie în curând cinci.

MARIA (*plecând capul*): Noaptea asta va fi prima noapte în care vom fi despărțiți. (*Jan tace. Maria îl privește din nou.*) Am iubit întotdeauna la tine totul. Chiar și ceea ce nu înțelegeam și-mi dau seama că, de fapt, n-aș vrea să fii altfel. Nu sunt o nevastă prea cicălitoare. Dar mi-e teamă de patul pustiu către care mă gonești. Mi-e teamă și să nu mă părăsești.

JAN: Nu trebuie să te îndoiești de dragostea mea.

MARIA: Oh! Nu mă îndoiesc. Dar există dragostea ta și există visurile sau îndatorirea ta, e același lucru. Îmi scapi atât de des printre degete! Și atunci e ca și cum te-ai odihni, sătul de prezența mea. Dar nu mă pot sătura de prezența ta și în seara asta (*se aruncă la pieptul lui plângând*), în seara asta nu pot rămâne singură.

JAN (*strângând-o la piept*): E o copilărie.

MARIA: Sigur că-i o copilărie. Dar eram atât de fericiți acolo și nu e vina mea dacă serile de aici mă îngrozesc. Nu vreau să mă lași singură cu ele.

JAN: N-am să te las multă vreme. Înțelege, Maria, că am făcut un legământ de care trebuie să mă țin.

MARIA: Ce legământ?

JAN: Cel pe care l-am făcut în ziua în care am înțeles că mama are nevoie de mine.

MARIA: Dar mai există și alt legământ.

JAN: Care?

MARIA: Cel pe care l-ai făcut față de mine în ziua în care ai făgăduit că

vom trăi împreună.

JAN: Cred că voi putea să le împac pe amândouă. Nu-ți cer cine știe ce. Nu e un capriciu. Îți cer o seară și o noapte, în care voi încerca să mă lămuresc, să cunosc mai bine aceste două femei pe care le iubesc și să învăț să le fac fericite.

MARIA (*clatină din cap*): Despărțirea e întotdeauna gravă pentru cei care se iubesc cum trebuie.

JAN: Sălbatica mea, știi bine că te iubesc cum trebuie.

MARIA: Nu, bărbații nu știu niciodată să iubească. Nu-i mulțumește nimic. Nu știu decât să viseze, să nascocască tot felul de obligații, să caute țări noi și locuințe în care n-au mai stat niciodată. Pe când noi știm că trebuie să te grăbești în dragoste, să-ți împarți patul cu omul iubit, să te ții cu el de mână, să te temi de despărțire. Când iubești, nu mai visezi la nimic.

JAN: Ce tot spui acolo? Nu vreau decât s-o regăsesc pe mama, s-o ajut și s-o fac fericită. Cât despre visurile sau obligațiile mele, trebuie să le iei așa cum sunt. Fără ele n-aș fi nimic, iar tu m-ai iubi mai puțin dacă nu le-aș avea.

MARIA (*întorcându-i brusc spatele*): Știu că ai întotdeauna motive temeinice ca să mă poți convinge. Dar nu te mai ascult, îmi astup urechile, când vorbești cu vocea asta pe care o cunosc atât de bine. E vocea singurătății, nu e vocea dragostei. JAN (*se așază în spatele ei*): Să lăsăm asta, Maria. Vreau să mă lași, să pleci, ca să mă lămuresc mai bine. E oare atât de groaznic și de neobișnuit să dormi sub același acoperiș cu propria mamă? Dumnezeu va face restul. Și Dumnezeu știe că nu te voi uita. Numai că nu se poate să fii fericit în exil sau în uitare. Nu se poate să rămâi veșnic un străin. Vreau să regăsesc locul unde m-am născut și să-i fac fericiți pe cei pe care-i iubesc. Atâta tot.

MARIA: Ai putea face toate astea folosind un grai simplu. Metoda ta nu-i bună.

JAN: Ba da, de vreme ce, prin ea, voi ști dacă am avut sau nu dreptate să fi visat.

MARIA: Îți doresc să fi avut. Dar eu n-am alt vis decât meleagurile unde am fost fericiți și altă îndatorire decât pe tine.

JAN (*luând-o în brațe*): Lasă-mă să plec. Până la urmă găsesc eu cuvintele care să rezolve totul.

MARIA (*renunțând să mai lupte*): Dacă continui să mă iubești, n-ai decât să continui să visezi, când mă ții tu în brațe nu pot fi nefericită. Am răbdare, aștept să te sature de nori: atunci începe vremea mea. Iar dacă azi sunt nefericită, deși sunt convinsă de dragostea ta, e pentru că sunt sigură că ai să-mi spui să plec. De asta-i dragostea bărbaților ca o sfâșiere. Nu se pot împiedica să nu părăsească ceea ce le place cel mai mult.

JAN (*îi ia fața în mâini și zâmbește*): E adevărat, Maria. Dar uită-te la mine, nu mă amenință un pericol chiar atât de mare. Fac ceea ce doresc și mi-e sufletul împăcat. Mă încredințezi pentru o noapte mamei și surorii mele, nu-i chiar atât de îngrozitor.

MARIA (*dezlipindu-se de el, depărtându-se*): Atunci rămâi cu bine, și dragostea mea să te ocrotească. (*Se îndreaptă către ușa unde se*

oprește și îi arată mâinile goale.) Dar uită-te cât sunt de săracă. Tu pleci în căutare și pe mine mă lași singură să aștept.
Șovăie. Iese.

Scena V

Jan se așază. Intră bătrânul servitor, care ține ușa deschisă ca s-o lase să treacă, pe Martha, apoi iese.

JAN: Bună ziua. Am venit pentru cameră.

MARTHA: Știu. E gata imediat. Trebuie să vă înscriu în registru.

Se duce să ia registrul și se întoarce.

JAN: Aveți un servitor ciudat.

MARTHA: E prima dată când se plânge cineva de el. Face întotdeauna exact ce trebuie.

JAN: A, nu e un reproș. E altfel decât ceilalți, asta-i tot. E mut?

MARTHA: Nu-i vorba de asta.

JAN: Deci, vorbește?

MARTHA: Cât mai puțin. Numai esențialul.

JAN: În orice caz, nu pare să audă ce i se spune.

MARTHA: Nu se poate spune că n-aude. Dar aude prost. Vă rog, numele și prenumele dumneavoastră.

JAN: Hasek, Karl.

MARTHA: Karl? Doar atât?

JAN: Atât.

MARTHA: Data și locul nașterii.

JAN: Am treizeci și opt de ani.

MARTHA: Unde sunteți născut?

JAN (*șovăie*): În Boemia.

MARTHA: Profesia?

JAN: Fără profesie.

MARTHA: Trebuie să fii foarte bogat sau foarte sărac pentru a trăi fără o meserie.

JAN (*zâmbeste*): Nu sunt foarte sărac și, dintr-o seamă de motive, îmi pare bine.

MARTHA (*alt ton*): Sunteți ceh, bineînțeles?

JAN: Bineînțeles.

MARTHA: Domiciliul obișnuit?

JAN: Boemia.

MARTHA: De acolo veniți?

JAN: Nu, din Africa. (*Martha pare că nu înțelege.*) Din partea cealaltă a mării.

MARTHA: Știu. (*După un timp.*) Vă duceți des acolo?

JAN: Destul de des.

MARTHA (*visează un timp, apoi își revine*): Ce destinație aveți?

JAN: Nu știu. Depinde de mai multe lucruri.

MARTHA: Vreți să vă stabiliți aici?

JAN: Nu știu. Depinde de ce-o să găsesc.

MARTHA: Bine, dar nu vă așteaptă nimeni?

JAN: Nu, în principiu nimeni.

MARTHA: Presupun că aveți un act de identitate.

JAN: Da, pot să vi-l arăt.

MARTHA: Nu-i nevoie. Ajunge să notez dacă e pașaport sau carnet de identitate.

JAN (*șovăie*): Pașaport. Poftim. Vreți să-l vedeți?

Martha îl ia și tocmai vrea să-l citească, dar pe ușă apare bătrânul servitor.

MARTHA: Nu, nu te-am chemat. (*Servitorul iese. Martha îi dă înapoi lui Jan pașaportul, fără să-l citească, cu un aer distrat.*) Când vă duceți acolo, locuiți lângă mare?

JAN: Da.

Martha se scoală, dă să pună registrul la loc, apoi se răzgândește și-l ține deschis în fața ei.

MARTHA (*cu o asprime subită*): A, era să uit! Aveți familie?

JAN: Am avut. Dar am părăsit-o de mult.

MARTHA: Nu, voiam să spun: sunteți căsătorit?

JAN: De ce mă întrebați? E o întrebare care nu mi s-a pus la nici un hotel.

MARTHA: Figurează în chestionarul pe care ni-l dă administrația cantonului.

JAN: Ciudat. Da, sunt însurat. De altfel, ați văzut probabil verigheta.

MARTHA: N-am văzut-o. Puteți să-mi dați adresa soției dumneavoastră?

JAN: A rămas acasă.

MARTHA: A, perfect! (*închide registrul.*) Vreți ceva de băut până e gata camera?

JAN: Nu, am să aștept aici. Sper că nu vă deranjez.

MARTHA: De ce m-ați deranja? Încăperea asta e pentru clienți.

JAN: Da, dar un client singur e uneori mai supărător decât o droaie.

MARTHA (*făcând ordine în cameră*): De ce? Îmi închipui că n-o să vă apucați să-mi spuneți cine știe ce. Nu pot oferi nimic celor care vin aici să caute distracții. Pe-aici toată lumea știe asta de mult. Și în curând o să vă dați seama că ați ales un han liniștit, unde nu vine aproape nimeni.

JAN: Dar îmi închipui că asta nu prea vă convine bănește.

MARTHA: Am pierdut ceva bani, dar, în schimb, am câștigat liniște. Și liniștea nu e niciodată plătită prea scump. De altfel, un client bun face mai mult decât o clientelă gălăgioasă. Ceea ce căutăm noi e tocmai clientul bun.

JAN: Dar... (*ezită*) îmi închipui că, uneori, viața dumneavoastră nu e prea veselă. Nu vă simțiți singure?

MARTHA (*întorcându-se brusc cu fața spre el*): Uite ce e, aș vrea să înțelegeți un lucru. Intrând aici, nu aveți alte drepturi decât cele pe care le are orice client. În schimb, vă bucurați de toate avantajele. Veți fi bine servit și nu cred că veți avea vreodată a vă plânde de felul cum v-am primit. Dar nu vă ocupați de singurătatea noastră și nu vă gândiți că ne incomodați sau că sunteți ori nu supărător. Vă rog să cereți tot ce se cuvine unui client, e dreptul dumneavoastră. Dar să nu cereți mai mult.

JAN: Vă rog să mă iertați. Voiam numai să vă arăt simpatia mea, n-aveam nici o intenție să vă supăr. Mi s-a părut că nu suntem chiar atât de străini unul de altul.

MARTHA: Văd că trebuie să vă mai spun o dată că nu se pune problema să mă supăr sau să nu mă supăr. Mi se pare că țineți neapărat să adoptați un ton pe care n-ar trebui să-l aveți și încerc să vă fac să înțelegeți asta.

Vă asigur c-o fac fără să mă supăr. Nu e oare în avantajul nostru să păstrăm distanțele? Dacă continuați să vorbiți altfel decât vorbește un client obișnuit e foarte simplu: vom refuza să vă primim. Dar dacă, după cum îmi închipui, ați înțelege că două femei care vă închiriază o cameră nu sunt obligate să vă admită, implicit, și în intimitatea sufletului lor, atunci totul va merge foarte bine.

JAN: E clar. Sunt de neiertat că v-am lăsat să credeți c-aș putea să mă înșel.

MARTHA: Nu-i nimic. Nu sunteți primul care a încercat să vorbească pe acest ton. Dar am vorbit întotdeauna destul de clar, ca să nu existe nici o confuzie.

JAN: Vorbiți, într-adevăr, foarte clar și recunosc că nu mai am nimic de spus... pentru moment.

MARTHA: De ce? Puteți vorbi așa cum vorbesc clienții noștri de obicei.

JAN: Cum adică?

MARTHA: Cei mai mulți vorbesc despre călătoriile lor, despre politică, despre tot, în afară de noi. Asta vrem. S-a întâmplat chiar ca unii să ne vorbească despre propria viață și despre ceea ce sunt. Și era ceva firesc. La urma urmei, printre obligațiile pentru care suntem plătite intră și obligația de a asculta. Dar prețul pensiunii nu poate cuprinde și obligația hotelierului de a răspunde la întrebări. Mama răspunde uneori, din indiferență, dar eu refuz, din principiu. Dacă ați înțeles asta, nu numai că vom fi de acord, dar vă veți da seama că mai aveți multe de spus și veți descoperi că uneori e plăcut să fii ascultat când vorbești despre tine.

JAN: Din păcate, nu prea știu să vorbesc despre mine. Și, la urma urmei, nici nu servește la nimic. Dacă rămân puțin, nu va trebui să mă cunoașteți. Dacă rămân mai mult, veți avea destul timp să aflați cine sunt fără să vorbesc.

MARTHA: Nădăjduiesc doar că nu v-ați supărat de ce v-am spus. Am considerat întotdeauna că-i bine să spui lucrurilor pe nume și nu puteam să vă las să continuați pe un ton care, în cele din urmă, ar fi dăunat relațiilor dintre noi. Ceea ce vă spun e rezonabil. Din moment ce până azi n-a existat nimic comun între noi, nu văd de ce-am deveni deodată intimi.

JAN: V-am iertat. Știu, într-adevăr, că intimitatea nu se improvizează. Trebuie timp. Și dacă acum vi se pare că între noi totul e clar, nu pot decât să mă bucur.

Intră mama.

Scena VI

MAMA: Bună ziua, domnule. Camera dumneavoastră e gata.

JAN: Vă mulțumesc foarte mult, doamnă.

Mama se așază.

MAMA (*către Martha*): Ai completat fișa?

MARTHA: Da.

MAMA: Pot să văd? Vă rog să mă scuzați, domnule, dar poliția e foarte strictă. Uite, de exemplu, fiica mea a uitat să scrie dacă ați venit aici

pentru motive de sănătate, de serviciu sau ca turist.
JAN: Cred că e vorba de turism.
MAMA: Probabil pentru mănăstire? E foarte lăudată mănăstirea noastră.
JAN: Mi s-a vorbit, într-adevăr, despre ea. Și am vrut să revăd această regiune pe care am cunoscut-o cândva și care mi-a lăsat cele mai bune amintiri.
MARTHA: Ați locuit aici?
JAN: Nu, dar am avut ocazia odată, de mult, s-o cunosc în trecere. Și n-am uitat.
MAMA: Și totuși, satul nostru e foarte mic.
JAN: Da, e mic. Dar mie-mi place. Și, de când sunt aici, mă simt oarecum ca acasă.
MAMA: Aveți intenția să rămâneți mai mult?
JAN: Nu știu. Vi se pare fără îndoială ciudat. Dar zău că nu știu. Ca să rămâi într-un loc trebuie să ai motive -prietenia sau afecțiunea cuiva. Altfel, nu există nici o justificare să rămâi acolo mai degrabă decât în altă parte. Și cum e greu să știu dacă voi fi bine primit, e normal să nu știu încă ce voi face.
MARTHA: Asta nu spune mare lucru.
JAN: Da, dar nu știu să mă exprim mai bine.
MAMA: O să vă săturați repede.
JAN: Nu, am o inimă statornică și, când mi se oferă ocazia, îmi creez repede amintiri.
MARTHA (*enervată*): Inima n-are ce căuta aici.
JAN (*nu pare să fi auzit ce-a spus Martha. Către mamă*): Păreți foarte dezamăgită. E oare atât de mult de când stați în hotelul ăsta?
MAMA: Da. De ani și ani de zile. Sunt atât de mulți, încât nici nu mai țin minte când a început. Și am uitat cum eram pe atunci.
Asta e fiica mea.
MARTHA: Mamă, n-are nici un rost să povestești toate astea.
MAMA: Ai dreptate, Martha.
JAN (*foarte repede*): Lăsați! Doamnă, vă înțeleg atât de bine! Sentimentul dumneavoastră e acela pe care-l întâlnești întotdeauna la capătul unei vieți de muncă. Dar poate că totul s-ar fi schimbat dacă ați fi fost ajutată, așa cum trebuie să fie orice femeie, și dac-ați fi primit sprijinul unui braț de bărbat.
MAMA: Oh! L-am primit cândva, dar erau prea multe de făcut. Și abia pridideam soțul meu și cu mine. N-aveam nici măcar timpul să ne gândim unul la altul și, chiar înainte să fi murit, cred că-l uitasem.
JAN: Da, înțeleg. Dar... (*după un timp, în care ezită să vorbească*) dac-ați fi avut un fiu, care să vă fi ajutat, poate că nu l-ați uitat?
MARTHA: Mamă, știi bine că avem treabă.
MAMA: Un fiu! Oh, sunt mult prea bătrână! Femeile bătrâne se dezvăță să-și iubească până și fiii. Inima se uzează, domnule.
JAN: E adevărat. Dar de uitat nu uită niciodată.
MARTHA (*se așază între ei, cu hotărâre*): Un fiu care ar intra aici ar găsi ceea ce găsește orice client: o indiferență binevoitoare. Toți bărbații pe care i-am primit s-au obișnuit cu asta. Și-au plătit camera și au primit o cheie. N-au vorbit de inima lor. (*Pauză.*) Asta ne-a simplificat treaba.

MAMA: Lasă, Martha.

JAN (*gândind*): Și au rămas multă vreme la dumneavoastră?

MARTHA: Unii da... Am făcut ceea ce trebuia ca să rămână. Alții, care erau mai puțin bogați, au plecat a doua zi dimineață. Pentru ei n-am făcut nimic.

JAN: Eu am bani mulți și aș vrea să rămân câtăva vreme aici, la hotel, dacă mă primiți. Am uitat să vă spun că pot plăti înainte.

MAMA: Nu, asta nu vă cerem!

MARTHA: Dacă sunteți bogat e bine. Dar nu ne mai vorbiți de inima dumneavoastră. Nu putem face nimic pentru ea. Tonul dumneavoastră m-a obosit atât de mult, încât era cât pe ce să vă spun să plecați. Poftim cheia! Puteți să vă luați camera în primire. Dar să știți că vă aflați într-o casă unde nu există resurse pentru suflet. Au trecut prea mulți ani cenușii peste satul ăsta și peste noi. Au răcit, încetul cu încetul, casa. Ne-au secat dorința de-a ne arăta simpatia față de alții. Vreau să vă mai spun o dată că n-o să găsiți aici nimic care să aducă a intimitate. O să aveți parte de ceea ce oferim de obicei puținilor noștri clienți, și ceea ce le oferim n-are nimic de-a face cu sentimentele. Poftim cheia (*i-o întinde*) și nu uitați că vă primim aici din interes și cu tot calmul, iar dacă vă păstrăm, o facem din interes și cu același calm.

Jan ia cheia. Martha iese, el se uită după ea.

MAMA: N-o luați în seamă, domnule. Există, într-adevăr, subiecte pe care nu le-a putut suporta niciodată. (*Se ridică, el vrea s-o ajute.*) Lasă, fiule, că nu sunt infirmă. Uită-te la mâinile astea care sunt încă puternice și care pot foarte bine să țină picioarele unui bărbat. (*Un timp. Se uită la cheie.*) Vorbele mele v-au făcut, oare, să cădeți pe gânduri?

JAN: Nu, vă rog să mă iertați, aproape că nici nu v-am auzit. Dar de ce mi-ați spus "fiule"?

MAMA: Vai, îmi pare rău! Dar vă rog să mă credeți că n-a fost un semn de familiaritate. Era un mod de a vorbi.

JAN: Înțeleg. (*Un timp.*) Pot să urc în cameră?

MAMA: Da, sigur. Bătrânul servitor vă așteaptă pe coridor. (*O privește. Vrea să vorbească.*) Aveți nevoie de ceva?

JAN: Nu, doamnă. Dar... vă mulțumesc pentru primirea pe care mi-ați făcut-o.

Scena VII

Mama e singură. Se așază din nou, își pune mâinile pe masă și le privește.

MAMA: De ce i-oi fi vorbit de mâinile mele? Dacă le-ar fi privit, poate că ar fi înțeles ce-i spunea Martha. Ar fi înțeles și ar fi plecat. Dar nu înțelege. Vrea să moară. Iar eu aș vrea să plece pentru ca măcar astă-seară să mă pot culca și să dorm. Prea bătrână! Sunt prea bătrână ca să apuc din nou cu mâna gleznele lui și să împiedic să i se lege trupul de-a lungul drumului care duce la râu. Sunt prea bătrână să fac acel ultim efort care-l va arunca în apă și care mă va lăsa cu brațele vlăguite, cu respirația tăiată, cu mușchii încordați, fără să am puterea să-mi șterg măcar de pe față apa ce mă va stropi, țâșnind sub greutatea celui care doarme. Sunt prea bătrână! Dar ce tot vorbesc? Victima e perfectă.

Trebuie să-i dai lui somnul pe care-l doream pentru mine. Și e...
Intră brusc Martha.

Scena VIII

MARTHA: La ce te gândești? Visezi? Știi bine doar că avem multe de făcut.

MAMA: Mă gândeam la omul ăsta. Sau, mai bine zis, mă gândeam la mine.

MARTHA: E mai bine să te gândești la ziua de mâine. Fii cu picioarele pe pământ!

MAMA: Asta era vorba lui taică-tău, Martha. O recunosc. Dar aș vrea să fiu sigură că-i ultima dată când vom fi silite să fim cu picioarele pe pământ. Ce curios! El spunea asta ca să gonească teama de jandarmi, și tu o spui ca să gonești dorința aceea slabă de cinste care s-a cuibărit, așa, deodată, în sufletul meu.

MARTHA: Ceea ce numești dumneata dorința de cinste e de fapt dorința de a dormi. Amână-ți oboseala pe mâine. Pe urmă, ai să poți să-ți dai drumul.

MAMA: Știu. Ai dreptate. Dar recunoaște că omul ăsta nu seamănă cu ceilalți.

MARTHA: Da, e prea distrat și exagerează cu aerul lui de nevinovăție. Ce s-ar face lumea dacă toți condamnații s-ar apuca să-i destăinuie călăului necazurile lor sentimentale? E un principiu nesănătos. Și, pe urmă, indiscreția lui mă înfurie. Vreau să isprăvesc.

MAMA: Uite, asta nu-i în regulă. Înainte nu amestecam mânie, nici milă în treburile noastre. Aveam indiferența de care era nevoie. Azi, eu sunt obosită și tu, enervată. Trebuie, oare, să ne încăpățânăm atunci când lucrurile se prezintă prost? Trebuie, oare, să trecem peste orice pentru niște bani în plus?

MARTHA: Nu, nu pentru bani, ci ca să uităm de aceste meleaguri, ca să avem o casă în fața mării. Dacă dumneata ești obosită de viață, mie mi-e o silă de moarte de acest orizont închis și simt că nu mai pot trăi aici nici măcar o lună. Suntem amândouă sătule de hanul ăsta și dumneata, care ești bătrână, nu mai vrei altceva decât să închizi ochii și să uiți. Dar eu, care mai simt în suflet ceva din dorințele pe care le aveam la douăzeci de ani, aș vrea să fac în așa fel încât să plec pentru totdeauna, chiar dacă pentru asta trebuie să mă afund și mai mult în viața de care vrem să fugim. Și trebuie să mă ajuți, tu, care m-ai născut într-o țară cu nori, în loc să mă fi născut într-o țară cu soare!

MAMA: Martha, nu știu dacă într-un fel n-ar fi mai bine să mă uiți, așa cum m-a uitat fratele tău, decât să te aud vorbind cum vorbești.

MARTHA: Știi bine că n-am vrut să te amărăsc. (*Un timp, apoi aprigă.*) Ce m-aș face fără tine, ce s-ar alege de mine departe de tine? Eu, cel puțin, nu te-aș putea uita, iar dacă povara acestei vieți mă face uneori să nu mă port pe-atât de respectuos pe cât ar trebui, îți cer iertare.

MAMA: Ești o fată bună și cred că o femeie bătrână trebuie să fie uneori greu de înțeles. Dar vreau să profit de clipa asta ca să-ți spun ceea ce tot încerc să-ți spun de adineauri: nu astă-seară...

MARTHA: Cum? Să așteptăm ziua de mâine? Știi bine că n-am procedat niciodată așa, că nu trebuie să-l lăsăm să vadă lume și că trebuie să

acționăm cât îl avem aici, la îndemână.
MAMA: Nu știu. Dar nu astă-seară. Să-i lăsăm o noapte. Să-i dăm o amânare. Poate că prin el ne vom salva.
MARTHA: Nu avem cum să ne salvăm, vorbești prostii. Tot ce poți aștepta e să obții, muncind astă-seară, dreptul să dormi după ce terminăm totul.
MAMA: Asta și numeam eu salvare: somnul.
MARTHA: Atunci îți jur că această salvare se află în mâinile noastre. Mamă, trebuie să ne hotărâm. Astă-seară sau deloc.
Cortina

ACTUL AL DOILEA

Scena I

Camera lui Jan. Seara pătrunde încet-încet în odaie. Jan se uită pe fereastră.

JAN: Maria are dreptate. E greu la ora asta. *(După un timp.)* Ce-o fi făcând, la ce s-o fi gândind în camera ei de hotel, cu inima strânsă, cu ochii uscați, crispată și îngrămadită pe-un scaun? Serile, acolo departe, sunt ca o făgăduială de fericire. Aici, dimpotrivă... *(Se uită prin cameră.)* Dar n-am de ce să fiu îngrijorat, n-are nici un rost. Omul trebuie să știe ce vrea. Totul trebuie rezolvat aici, în cameră.

Se aude deodată o bătaie în ușă. Intră Martha.

MARTHA: Sper că nu vă deranjez. Vreau să schimb prosoapele și apa.

JAN: Credeam că toate astea s-au făcut mai înainte.

MARTHA: Nu, bătrânul servitor e uneori distrat.

JAN: Nu-i nimic. Dar aproape că nici nu îndrăznesc să vă spun că nu mă deranjați.

MARTHA: De ce?

JAN: Nu sunt sigur dacă face parte din înțelegerea noastră.

MARTHA: Ați văzut că nu puteți răspunde ca toată lumea? *(zâmbeste):* Va trebui să mă obișnuiesc. Dați-mi puțin răgaz.

MARTHA *(văzându-și de treabă):* O să plecați repede. N-o să aveți timp de nimic. *(Jan se întoarce cu spatele și privește pe fereastră. Martha se uită la el cu atenție. Jan continuă să stea cu spatele. Martha vorbește în timp ce-și vede de treburile ei.)* Îmi pare rău că odaia asta nu-i atât de confortabilă pe cât ați dori.

JAN: E foarte curată și asta-i cel mai important. De altfel, ați transformat-o de curând, nu-i așa?

MARTHA: Da. După ce v-ați dat seama?

JAN: După unele amănunte.

MARTHA: În orice caz, clienții regretă că nu există apă curentă și nu pot să nu le dau dreptate. Și, pe urmă, am vrut de mult să instalăm un bec deasupra patului. E neplăcut pentru cei care citesc în pat să fie nevoiți să se scoale ca să stingă lumina.

JAN *(se întoarce):* Adevărat, nu observasem. Dar nu e prea grav.

MARTHA: Sunteți foarte indulgent. Îmi pare bine că nu luați în seamă

numeroasele neajunsuri ale hanului nostru. Cunosc oameni care n-ar fi stat nici o clipă aici.

JAN: Cu toate că am convenit să nu discutăm despre asta, dați-mi voie să vă spun că sunteți ciudată. Am impresia că o hangiță n-ar trebui să sublinieze defectele de instalație ale hanului ei. S-ar părea, într-adevăr, că vreți să mă convingeți să plec.

MARTHA: Nu-i chiar așa. (*Luând o hotărâre.*) Dar e adevărat că mama și cu mine am șovăit mult dacă să vă primim sau nu.

JAN: În orice caz, mi-am dat seama că n-ați făcut mari eforturi să mă rețineți. Și nu înțeleg de ce. Cred că nu vă îndoiiți că sunt solvabil și nici nu cred că dau impresia unui om care ar avea vreo crimă pe conștiință.

MARTHA: Nu, nu-i vorba de asta. N-aveți deloc aerul unui răufăcător.

Motivul nostru e altul. Trebuie să părăsim hanul și, de câțva timp, avem în fiecare zi intenția să închidem și să începem pregătirile de plecare. Și asta-i ușor; pe-aici trece foarte rar câte un client. Dar dumneavoastră ne-ați făcut să ne dăm seama cât de tare renunțasem la ideea de-a ne relua vechea meserie.

JAN: Ați vrea deci să mă vedeți plecat?

MARTHA: V-am spus, ezităm și, mai ales, eu ezit. De fapt, totul depinde de mine și nu știu încă ce hotărâre să iau.

JAN: Vă rog să nu uitați că nu vreau să vă deranjez și că voi face tot ce doriți. Trebuie totuși să vă spun că mi-ar conveni să mai rămân o zi sau două. Înainte de a porni din nou la drum am de rezolvat niște treburi și nădăjduiam să găsesc aici liniștea și calmul de care am nevoie.

MARTHA: Credeți-mă că înțeleg dorința dumneavoastră și, dacă vreți, am să mă mai gândesc. (*Un timp. Face un pas nehotărât către ușă.*) Vă întoarceți în regiunea de unde ați venit?

JAN: Poate.

MARTHA: E frumos acolo, nu-i așa?

JAN (*se uită pe fereastră*). Da, e o regiune frumoasă.

MARTHA: Se spune că pe acolo plaja e complet pustie?

JAN: E adevărat. Nimic nu amintește de oameni. În zori, nisipul e plin de urmele lăsate de labele păsărilor de mare. Sunt singurele urme de viață. Iar serile...

Se oprește.

MARTHA (*încet*): Serile, domnule?

JAN: Te răscolesc. Da, e o regiune frumoasă.

MARTHA (*cu un ton nou*): M-am gândit de multe ori la locurile astea. Mi le-au descris călătorii și am citit și eu ce am găsit. Și adesea, așa ca azi, în mijlocul primăverii aspre a acestor meleaguri, mă gândesc la mare și la florile de-acolo. (*Un timp. Apoi cu o voce gătuită.*) Și ceea ce văd cu mintea mea mă face să devin oarbă față de ceea ce mă înconjoară.

Jan se uită la ea cu atenție și se așază cu blândețe în fața ei.

JAN: Înțeleg. Acolo primăvara îți taie răsuflarea, florile, mii de flori își deschid petalele deasupra zidurilor albe. Și dacă te plimbi măcar un ceas pe dealurile din jurul orașului, hainele pe care le porți capătă mirosul de miere al trandafirilor galbeni.

Se așază și ea.

MARTHA: E minunat. Ceea ce numim noi aici primăvară înseamnă, de fapt,

un trandafir și doi muguri care au apărut în grădina mănăstirii. *(Cu dispreț.)* Și asta e de ajuns ca să miște sufletele bărbaților de la noi. Dar inima lor seamănă cu trandafirul ăsta zgârcit. Un suflu mai puternic ar veșteji-o, au primăvara pe care-o merită.

JAN: Nu prea sunteți dreaptă. Căci aveți și toamna.

MARTHA: Ce e toamna?

JAN: O a doua primăvară, în care toate frunzele sunt ca niște flori. *(Se uită la ea stăruitor.)* Poate că așa se întâmplă și cu ființele: ar înflori, dacă ați vrea să le ajutați cu răbdare.

MARTHA: Nu mai am nici un strop de răbdare pentru această Europă unde toamna are chipul primăverii, iar primăvara — miros de mizerie. Dar mă gândesc cu încântare la alte meleaguri, unde vara strivește totul, unde ploile de iarnă îneacă orașele și unde, în sfârșit, lucrurile sunt ceea ce sunt.

Tăcere. Jan o privește cu o curiozitate din ce în ce mai mare. Martha își dă seama și se scoală brusc.

MARTHA: De ce mă priviți așa?

JAN: Iertați-mă, dar dacă tot am renunțat la înțelegerea noastră, pot să vă spun ceva: am impresia că e prima dată când mi-ați vorbit omenește.

MARTHA *(cu violență)*: Vă înșelați, fără îndoială! Și chiar dacă ar fi așa, n-ați avea nici un motiv să vă bucurați. Ceea ce e uman în mine nu e ceea ce am eu mai bun. Ceea ce e uman în mine e ceea ce doresc și, pentru a obține ce doresc, cred c-aș strivi tot ce-mi stă în cale.

JAN *(zâmbeste)*: Sunt violențe pe care le pot înțelege. Și n-are de ce să-mi fie teamă de vreme ce nu vă stau în cale. Nimic nu mă face să mă opun dorințelor dumneavoastră.

MARTHA: N-aveți nici un motiv să vă opuneți, asta e sigur. Dar nici n-aveți motive să le îndepliniți și, în anumite cazuri, asta poate să grăbească totul.

JAN: Cine v-a spus că n-am motive să le îndeplinesc?

MARTHA: Bunul simț și dorința de-a vă ține departe de planurile mele.

JAN: Dacă nu mă înșel, am revenit la înțelegerea noastră.

MARTHA: Da și am greșit încercând să ne depărtăm de ea. Vă mulțumesc însă că mi-ați vorbit de locurile pe care le cunoașteți și vă rog să mă iertați că v-am făcut, poate, să pierdeți vremea. *(A ajuns lângă ușă.)*

Trebuie totuși să vă spun că, în ceea ce mă privește, n-a fost o pierdere de vreme. Mi s-au trezit niște năzuințe care poate că altfel adormeau.

Dacă-i adevărat că ați vrut să rămâneți aici, v-ați câștigat, fără să știți, cauza. Venisem aproape hotărâtă să vă spun să plecați, dar, vedeți, ați apelat la ceea ce e omenesc în mine, și acum vreau să rămâneți.

Pasiunea mea pentru mare și pentru țările soarelui s-a dovedit, în cele din urmă, a fi mai puternică decât orice.

Jan o privește o clipă în tăcere.

JAN *(rar)*: Vorbele dumneavoastră sunt foarte ciudate. Dar voi rămâne, dacă-mi dați voie și dacă nici mama dumneavoastră n-are nimic împotriva.

MARTHA: Mama are năzuințe mai puțin puternice decât ale mele. Și e firesc să fie așa. Ea n-are deci aceleași motive ca mine să dorească să rămâneți. Ea nu se gândește destul la mare și la plajele sălbatice pentru

a admite că trebuie să rămâneți. Motivul e valabil doar pentru mine. Dar, în același timp, n-are motive destul de puternice ca să mi se opună, și asta-i suficient.

JAN: Dacă înțeleg bine, una mă admite din interes și cealaltă din indiferență?

MARTHA: Ce poate să ceară mai mult un călător?

Deschide ușa.

JAN: Trebuie deci să mă bucur. Veți înțelege, fără îndoială, că totul aici mi se pare ciudat, vorbele și ființele. E-o casă ciudată.

MARTHA: Poate doar pentru că purtarea dumneavoastră e ciudată.

Iese.

Scena II

JAN (*uitându-se la ușă*): Da, poate... (*Se duce spre pat și se așază.*) Dar fata asta nu mă face decât să doresc să plec, s-o regăsesc pe Maria și să fiu iar fericit. Toate astea sunt prostii. Ce caut eu aici? Nu, nu, am o răspundere față de mama și față de sora mea. Le-am uitat prea multă vreme. (*Se ridică.*) Da, totul se va rezolva în această cameră. Dar ce rece e! Nu mai recunosc nimic, totul a fost renovat. Acum seamănă cu toate camerele de hotel din orașele străine unde, în fiecare seară, sosesc bărbați singuri. Am trecut și eu prin asta. Pe atunci mi se părea că trebuie să găsesc un răspuns. Poate am să-l capăt aici. (*Se uită afară.*) Se înnoouează. Și apare vechea mea teamă, aici, înăuntru, ca o rană păcătoasă pe care-o supără orice mișcare. Îi știu foarte bine numele. E teama de singurătatea veșnică, teama că nu există răspuns. Și, la urma urmei, cine să răspundă într-o cameră de hotel?

Se duce la sonerie. Ezită, apoi sună. Nu se aude nimic. O clipă de tăcere, apoi pași, apoi o bătaie în ușă. Ușa se deschide. În ușă apare bătrânul servitor. Stă nemișcat și tăcut.

JAN: Nu-i nimic. Te rog să mă ierți. Am vrut numai să știu dacă răspunde cineva, dacă funcționează soneria.

Bătrânul îl privește, apoi închide ușa. Se aud pașii care se îndepărtează.

JAN: N-am cerut nimic.

MARTHA: A! O fi auzit prost bătrânul. Uneori, înțelege lucrurile pe dos.

(Pune tava pe masă. Jan face o mișcare.) Să-l iau înapoi?

JAN: Nu, nu, dimpotrivă, vă mulțumesc.

Martha îl privește, apoi iese.

Scena V

JAN (*ia ceașca, o privește, apoi o pune din nou pe masă*): Un pahar de bere, dar cu banii mei, o ceașcă de ceai, dar din greșeală. (*Ia ceașca și o clipă o ține în mână în tăcere. Apoi cu o voce surdă:*) Ah, Doamne! Fă-mă să găsesc cuvintele potrivite sau să părăsesc această faptă inutilă și să mă întorc la Maria și la dragostea ei. Dă-mi puterea să aleg ceea ce prefer și să mă țin de ceea ce am ales. (*Râde.*) Hai să onorăm ospățul fiului risipitor!

Bea. Bătăi puternice în ușă.

JAN: Ce e?

Se deschide ușa. Intră mama.

Scena III

JAN: Soneria funcționează, dar el nu vorbește. Țsta nu-i un răspuns. (*Se uită la cer.*) Ce să fac?

Se aud două bătăi în ușa. Intră Martha cu o tavă.

Scena IV

JAN: Ce-i asta?

MARTHA: Ceaiul pe care l-ați cerut.

Scena VI

MAMA: Vă rog să mă iertați, domnule, dar mi-a spus fiica mea că v-a adus un ceai.

JAN: Da, uitați.

MAMA: L-ați băut?

JAN: Da, de ce?

MAMA: Vă rog să mă iertați, dar vreau să iau tava.

JAN (*zâmbeste*): Îmi pare rău că v-am deranjat.

MAMA: Nu-i nimic. De fapt, ceaiul nu era pentru dumneavoastră.

JAN: A! Deci asta era. Fiica dumneavoastră mi l-a adus fără să-l fi cerut.

MAMA (*cu un fel de oboseală*): Da, așa e. Ar fi fost mai bine...

JAN (*uimit*): Îmi pare rău, dar fiica dumneavoastră a vrut totuși să mi-l lase și n-am știut că...

MAMA: Și mie-mi pare rău. Dar nu vă scuzați. E pur și simplu vorba de-o neînțelegere.

Îi dă tava și se îndreaptă spre ușă.

JAN: Doamnă!

MAMA: Da.

JAN: Am luat o hotărâre: cred că am să plec astă-seară după masă. Dar am să vă plătesc, bineînțeles, camera. (*Mama îl privește în tăcere.*) Înțeleg că sunteți uimită. Și n-aș vrea să credeți că sânteți de vină cu ceva. Nu vă păstrez decât simpatie, chiar o mare simpatie. Dar, ca să fiu sincer, nu mă simt în largul meu aici și de aceea prefer să plec.

MAMA (*rar*): Nu-i nimic, domnule. În principiu, sunteți absolut sigur. Dar poate că până la masă o să vă răzgândiți. Uneori dăm ascultare unei impresii de moment și pe urmă lucrurile se aranjează și ne obișnuim.

JAN: Nu cred, doamnă. Dar n-aș vrea să credeți că plec nemulțumit.

Dimpotrivă, vă sunt foarte recunoscător pentru felul în care m-ați primit. (*Ezită.*) Mi s-a părut că aveți o oarecare bunăvoință față de mine.

MAMA: E cât se poate de firesc. Nu aveam nici un motiv personal să vă fiu ostilă.

JAN (*cu o emoție reținută*): Poate, într-adevăr. Dar dacă vă spun acest lucru, e pentru că vreau să ne despărțim în termeni buni. Poate că mai târziu mă voi întoarce. Sunt chiar sigur de asta. Dar pentru moment am sentimentul că m-am înșelat și că n-am ce căuta aici. Ca să fiu sincer, am senzația penibilă că această casă nu-i a mea.

Mama continuă să-l privească.

MAMA: Da, bineînțeles. Dar de obicei sunt lucruri pe care le simțim din

prima clipă.

JAN: Aveți dreptate. Dar, vedeți, sunt cam distrat. Și pe urmă nu e niciodată ușor să te întorci într-un loc pe care l-ai părăsit de mult. Cred că mă înțelegeți.

MAMA: Vă înțeleg, domnule, și aș fi vrut ca, în ceea ce vă privește, lucrurile să iasă bine. Dar cred că, în ceea ce ne privește pe noi, nu putem face nimic.

JAN: A! Asta-i sigur și nu vă reproșez nimic. Sunteți însă primele persoane pe care le-am întâlnit de când m-am întors și e normal ca dumneavoastră să fiți primele care să mă faceți să simt greutatea ce mă așteaptă. Bineînțeles, e vina mea, mă simt încă străin pe-aici.

MAMA: Când lucrurile ies prost, n-ai ce face. Într-un fel, mă supără și pe mine că ați hotărât să plecați. Dar îmi spun că, la urma urmei, n-am nici un motiv să dau vreo importanță faptului.

JAN: E încă foarte mult că-mi împărtășiți neliniștea și că faceți efortul să mă înțelegeți. Nu știu dacă am să reușesc să vă explic cât de mult mă mișcă și mă bucură ceea ce ați spus. *(Un gest către ea.)* Vedeți...

MAMA: E meseria noastră să fim amabile cu toți clienții.

JAN *(descurajat)*: Aveți dreptate. *(Un timp.)* De fapt, vă datorez scuze și, dacă socotiți că e cazul, o despăgubire. *(Duce mâna la frunte. Pare obosit. Vorbește mai greu.)* Ați făcut, poate, pregătiri, cheltuieli, e deci cât se poate de firesc...

MAMA: Nu e cazul să vă cerem nici o despăgubire. Nu pentru noi regretăm nehotărârea dumneavoastră, ci pentru dumneavoastră.

JAN *(se sprijină de masă)*: Nu-i nimic. Principalul e să fim de acord și să nu vă las o amintire prea rea. Eu, în orice caz, n-am să uit casa dumneavoastră, vă rog să mă credeți, și nădăjduiesc că în ziua când mă voi întoarce voi fi în toane mai bune.

Mama se îndreaptă spre ușă fără să scoată nici o vorbă.

JAN: Doamnă! (Mama se întoarce. Jan vorbește cu greu, dar isprăvește fraza cu mai multă ușurință decât o începe.) Aș dori... (Se oprește.) Vă rog să mă iertați, dar m-a obosit drumul. (Se așază pe pat.) Aș dori măcar să vă mulțumesc... Și vreau, de asemenea, să știți că nu voi părăsi casa asta ca un client oarecare.

MAMA: Vă rog, domnule...

Iese.

Scena VII

Jan se uită după ea. Face un gest, dar în același timp dă semne de oboseală. Pare să cedeze oboselii și se sprijină de pernă.

JAN: Am să mă întorc mâine cu Maria și am să le spun: "Eu sunt". Le voi face fericite. Asta-i sigur. Maria avea dreptate. *(Suspină, se întinde pe jumătate în pat.)* Ah! Tare nu-mi place seara asta în care totul pare atât de departe. *(S-a întins de tot. Spune cuvinte care nu se aud, cu o voce abia perceptibilă.)* Da sau nu? *Se mișcă. Doarme. În scenă e aproape întuneric. Multă vreme nu se aude nici un zgomot. Apoi se deschide ușa și intră cele două femei cu o lampă, urmate de bătrânul servitor.*

Scena VIII

MARTHA (*după ce a luminat trupul lui Jan, cu o voce șoptită*): Doarme.

MAMA (*cu aceeași voce, apoi din ce în ce mai tare*): Nu, Martha. Nu-mi place să-mi forțezi mâna, mă împingi să fac ceea ce fac. Tu începi și pe urmă mă silești să termin eu treaba. Nu-mi place felul în care treci peste șovăiala mea.

MARTHA: Asta ca să simplific. Erai prea tulburată. Trebuia să te ajut acționând.

MAMA: Știu că trebuie să se termine. Totuși, nu-mi place.

MARTHA: Lasă, gândește-te mai bine la ziua de mâine și hai să isprăvim repede.

Îl buzunărește. Scoate un portofel și numără banii. Apoi îi golește toate buzunarele. Pașaportul cade și alunecă sub pat. Bătrânul servitor îl ia de jos fără să-l vadă femeile și iese.

MARTHA: Așa. Totul e gata. Într-o clipă apele râului se vor umfla. Hai să coborâm. O să venim să-l luăm când vom auzi apa curgând pe deasupra barajului. Hai!

MAMA (*calmă*): Nu, stăm foarte bine aici.
Se așază.

MARTHA: Da, dar... (*O privește pe maică-sa, apoi sfidătoare.*) Să nu crezi că mi-e frică. Așteptăm aici.

MAMA: Da, da, să așteptăm. E bine să așteptăm. E odihnitor. Va trebui să-l ducem tot drumul până la râu. Și sunt obosită de pe-acum, o oboseală atât de veche, că sângele meu n-o mai poate îndura. (*Se clatină de parcă ar dormi pe jumătate.*) Și în timpul ăsta el nu bănuiește nimic. Doarme. Și-a încheiat socotelile cu lumea asta. De-acum încolo totul îi va fi ușor. Va trece doar de la un somn plin de imagini la un somn fără vise. Și ceea ce pentru toți ceilalți înseamnă o smulgere îngrozitoare nu va fi pentru el decât un somn nesfârșit.

MARTHA (*sfidătoare*): Să ne bucurăm, deci! N-aveam nici un motiv să-l urăsc și sunt bucuroasă că cel puțin va fi scutit de suferință. Dar... mi se pare că apele se umflă. (*Ascultă, apoi zâmbește.*) Mamă, mamă, totul se va sfârși, curând.

MAMA (*același joc*): Da, totul se va sfârși. Apele se umflă. Și între timp el nu bănuiește nimic. Doarme. Nu mai cunoaște oboseala pe care-o simți când trebuie să hotărăști sau când trebuie să isprăvești o treabă. Doarme, nu mai trebuie să țină piept nimănui, nu mai trebuie să se străduiască, să pretindă de la el însuși ceea ce nu poate face. Nu mai poartă crucea acelei vieți lă-untrice care condamnă odihna, distracția, slăbiciunea... Doarme și nu se mai gândește, nu mai are nici îndatoriri, nici obligații, nu, nu, și eu, bătrână și obosită, vai, cât îl invidiez că doarme acum și că în curând va trebui să moară. (*Tăcere.*) Nu spui nimic, Martha?

MARTHA: Nu. Ascult. Aștept zgomotul apelor.

MAMA: Într-o clipă. Mai e o clipă. Da, una singură. O clipă în care fericirea mai e cu puțință.

MARTHA: Fericirea va fi cu puțință după aceea. Nu înainte.

MAMA: Știai, Martha, că voia să plece astă-seară?

MARTHA: Nu, nu știam. Dar, chiar dacă-aș fi știut, tot asta făceam.

Hotărârea mea era luată.

MAMA: Mi-a spus-o adineauri și n-am știut ce să-i răspund.

MARTHA: Deci, l-ai văzut?

MAMA: Am urcat ca să-l împiedic să bea. Dar am venit prea târziu.

MARTHA: Da, era prea târziu! Și, dacă vrei să știi, el m-a făcut să mă hotărâsc. Șovăiam. Dar mi-a vorbit de meleagurile după care tânjesc și, pentru că a știut să mă emoționeze, m-a înarmat împotriva lui. Iată răsplata nevinovăției.

MAMA: Și totuși, Martha, în cele din urmă înțelesese. Mi-a spus că simte că această casă nu-i a lui.

MARTHA (*cu putere și enervare*): Nici nu este. Nu e a nimănui. Și nimeni n-o să găsească vreodată aici liniște sau căldură. Dacă ar fi înțeles asta mai repede, s-ar fi cruțat și ne-ar fi scutit și pe noi să fim nevoite să-i arătăm că această cameră e făcută pentru ca în ea să dormi și că lumea e făcută pentru ca în ea să mori. Acum gata, să... (*Se aude de departe zgomotul apelor.*) Ascultă, apa curge pe deasupra barajului. Hai, mamă, și pentru Dumnezeu acela pe care-l pomenești uneori, să isprăvim.

Mama face un pas către pat.

MAMA: Hai! Dar mi se pare că zorile astea nu vor mai veni niciodată.

Cortina

ACTUL AL TREILEA

Scena I

Mama, Martha și servitorul sunt în scenă. Bătrânul mătură și rânduiește lucrurile. Martha e în spatele tejghelei și își strânge părul la ceafă.

Mama traversează scena, îndreptându-se spre ușă.

MARTHA: Ai văzut că au venit zorile?

MAMA: Da. Măine o să zic că-i bine c-am isprăvit. Dar acum nu simt decât oboseală.

MARTHA: Dimineața asta e, de ani de zile, prima în care respir. Mi se pare că am și început să aud marea. Simt în mine o bucurie care o să mă facă să strig.

MAMA: Cu atât mai bine, Martha, cu atât mai bine. Dar eu mă simt acum atât de bătrână, că nu mai pot împărți nimic cu tine. Măine totul o să fie mai bine.

MARTHA: Da, totul o să fie mai bine, nădăjduiesc. Dar nu te plânge și lasă-mă să fiu fericită cât vreau. Sunt din nou fata tânără de odinioară.

Trupu-mi arde. Și simt nevoia să alerg. Dar spune-mi, spune-mi, te rog... *Se oprește.*

MAMA: Ce e, Martha? Nu te mai recunosc.

MARTHA: Mamă... (*Șovăie, apoi cu înflăcărare.*) Mai sunt oare frumoasă?

MAMA: Da, în dimineața asta ești. Crima e frumoasă.

MARTHA: Ce importanță are crima acum! M-am născut pentru a doua oară, voi pleca departe, acolo unde voi fi fericită.

MAMA: Bine. Eu mă duc să mă odihnesc. Dar îmi pare bine să știu că viața

începe, în sfârșit, pentru tine.

Bătrânul servitor apare sus, în capul scării, coboară spre Martha, îi întinde pașaportul, apoi iese fără să scoată o vorbă. Martha deschide pașaportul și îl citește, fără nici o reacție.

MAMA: Ce e?

MARTHA (*cu o voce calmă*): Pașaportul lui. Citește.

MAMA: Știi bine că am ochii obosiți.

MARTHA: Citește! Ai să-i afli numele.

Mama ia pașaportul, se duce și se așază în fața unei mese, pune carnetul pe masă și citește. Se uită multă vreme la paginile din fața ei.

MAMA (*cu o voce inexpressivă*): Știam eu că într-o zi se va întâmpla așa și că atunci va trebui să isprăvesc cu toate.

MARTHA (*se duce și se așază în fața teighelei*): Mamă!

MAMA (*idem*): Lasă, Martha, am trăit destul. Am trăit mai mult decât băiatul meu. Nu l-am recunoscut și l-am ucis. Acum pot să mă duc după el în fundul râului, unde ierburile îi acoperă fața.

MARTHA: Vrei să mă lași singură, mamă?

MAMA: M-ai ajutat mult, Martha, și-mi pare rău că te părăsesc. Și dacă asta mai poate avea vreun sens, trebuie să recunosc că, în felul tău, ai fost o fiică bună. Mi-ai arătat întotdeauna respectul cuvenit. Dar acum sunt obosită și inima pe care o credeam departe de toate, inima mea bătrână, a învățat din nou ce înseamnă suferința. Nu mai sunt destul de tânără ca să mă obișnuiesc cu ea. Și, oricum, când o mamă nu mai e în stare să-și recunoască fiul înseamnă că și-a isprăvit menirea pe pământ.

MARTHA: Nu, dacă fiica ei trebuie să-și clădească fericirea. Nu înțeleg ce-mi spui. Nu-ți mai recunosc cuvintele. Oare nu m-ai învățat dumneata să nu respect nimic?

MAMA (*cu aceeași voce indiferentă*): Ba da, dar acum mi-am dat seama că m-am înșelat și că pe pământul ăsta, unde nimic nu e sigur, avem certitudinile noastre. (*Cu amărăciune.*) Dragostea unei mame pentru fiul ei e astăzi certitudinea mea.

MARTHA: Dar faptul că o mamă își poate iubi fiica nu e o certitudine?

MAMA: N-aș vrea să te jignesc acum, Martha, dar nu-i același lucru. Sentimentul e mai puțin puternic. Cum aș putea să mă lipsesc de dragostea fiului meu?

MARTHA (*cu violență*): Frumoasă dragoste, care te-a uitat douăzeci de ani!

MAMA: Da, frumoasă dragoste care a supraviețuit după douăzeci de ani de tăcere. Dar ce contează! Dragostea asta e destul de frumoasă pentru mine, de vreme ce nu pot trăi fără ea.

Se ridică.

MARTHA: Nu se poate să spui asta fără nici o urmă de revoltă și fără nici un gând pentru fiica ta.

MAMA: Nu, n-am gânduri pentru nimic și cu atât mai puțin revoltă. Asta-i pedeapsa, Martha, și-mi închipui că există o clipă în care toți ucigașii sunt ca mine, goliți pe dinăuntru, sterpi, fără nici un viitor posibil. De asta sunt suprimați, nu mai sunt buni de nimic.

MARTHA: Oh, disprețuiesc cuvintele astea! Nu pot să te aud vorbind de crimă și de pedeapsă.

MAMA: Spun cuvintele care-mi vin pe buze, nimic mai mult. Ah! Mi-am

pierdut libertatea, a început infernul!

MARTHA (*vine spre ea și, cu violență*): Înainte nu vorbeai așa. În toți anii ăștia ai stat mereu lângă mine, apucând cu mâini puternice picioarele celor care trebuiau să moară. Atunci nu te gândeai la libertate și la infern. Ai continuat. Ce poate schimba fiul dumitale în toate astea?

MAMA: Am continuat, e drept. Dar din obișnuință, ca o moartă. A fost de ajuns să apară durerea, pentru ca totul să se schimbe. Asta a schimbat fiul meu. (*Martha face un gest ca și cum ar vrea să vorbească.*) Știu, Martha, n-are nici un rost. Ce înseamnă durerea pentru o ucigașă? Dar, după cum vezi, nu e o adevărată durere de mamă, încă n-am urlat. Nu e nimic altceva decât suferința pe care o simți când descoperi dragostea, și totuși mă depășește. Și mai știu un lucru: că nici durerea asta n-are nici un rost. (*Cu alt ton.*) Nici lumea asta n-are rost și pot s-o spun, eu, care am gustat din toate, de la creație și până la distrugere.

Se îndreaptă cu hotărâre către ușă, dar Martha i-o ia înainte și se postează în fața intrării.

MARTHA: Nu, mamă, n-ai să mă părăsești. Nu uita că eu sunt cea care a rămas și că el a plecat, că am stat lângă dumneata o viață întreagă și că de la el ai avut parte doar de tăcere. Asta trebuie plătit. Trebuie să atârne la socoteală. Spre mine trebuie să te întorci.

MAMA (*încet*): Da, Martha, e adevărat, dar pe el l-am ucis!

Martha s-a întors puțin, cu capul pe spate. Pare că se uită la ușă.

MARTHA (*după o tăcere, din ce în ce mai pătimășă*): Viața i-a dat tot ceea ce poate da unui om. A plecat de-aici. A cunoscut alte întinderi, marea, oameni liberi. Eu, eu am rămas aici. Am rămas, mică și întunecată, învăluită în plictiseală, înfiptă în inima continentului, și am crescut în mijlocul unor pământuri care mă înăbușeau. Nimeni nu mi-a sărutat buzele și nici măcar dumneata, mamă, nu mi-ai văzut trupul dezgolit. Îți jur că asta trebuie plătit. Și sub pretextul zadarnic că a murit un om, nu te poți eschiva în clipa în care sunt pe cale să primesc ceea ce mi se cuvine. De ce nu înțelegi că, pentru un om care a trăit, moartea e un lucru neînsemnat. Putem să-l uităm pe fratele meu și pe fiul dumitale. Ceea ce i s-a întâmplat n-are importanță. Nu mai avea ce să cunoască. În schimb, pe mine mă lipsești de toate și-mi iei ceea ce l-a mulțumit pe el în viață. Trebuie oare să-mi ia și dragostea mamei mele și să te atragă pentru totdeauna în râul lui înghețat?

Cele două femei se privesc în tăcere. Martha pleacă ochii.

MARTHA (*foarte încet*): M-aș mulțumi cu atât de puțin! Mamă, există cuvinte pe care n-am știut niciodată să le rostesc, dar cred că, dacă am relua viața de fiecare zi, ar putea fi cald și bine.

Mama s-a apropiat de ea.

MAMA: L-ai recunoscut?

MARTHA (*ridicând capul brusc*): Nu! Nu l-am recunoscut. Nu păstrasem nici o imagine de-a lui, totul s-a întâmplat așa cum trebuia să se întâmple. Ai spus-o și dumneata, lumea asta n-are nici o noimă. Dar nu greșești cu totul când îmi pui această întrebare. Căci dacă l-aș fi recunoscut, știu acum că asta n-ar fi schimbat nimic.

MAMA: Vreau să cred că nu-i adevărat. Ucigașii cei mai feroși trăiesc clipe în care depun armele.

MARTHA: Le trăiesc și eu. Dar nu în fața unui frate necunoscut și indiferent, nu în fața lui mi-aș fi plecat ochii.

MAMA: Atunci în fața cui?

Martha pleacă ochii.

MARTHA: În fața dumitale.

Tăcere.

MAMA (*rar*): Prea târziu, Martha. Nu mai pot să fac nimic pentru tine. (*Se întoarce spre fiica ei.*) Plângi, Martha? Nu, tu nu știi să plângi. Ți-aduci aminte de vremea când te sărutam?

MARTHA: Nu, mamă.

MAMA: Ai dreptate. E mult de-atunci și am uitat foarte repede să-mi mai întind brațele. Dar n-am încetat să te iubesc. (*O ia binișor la o parte pe Martha, care, puțin câte puțin, cedează.*) Știu asta acum, pentru că vorbesc cu inima. Am început din nou să trăiesc, în clipa în care nu mai pot îndura viața.

Calea eliberă.

MARTHA (*îngropându-și fața în mâini*): Dar ce poate fi mai puternic decât deznădejdea fiicei dumitale?

MAMA: Oboseala, poate, și setea de odihnă.

Iese, fără ca fiica ei să se împotrivească.

Scena II

Martha aleargă spre ușă, o închide cu violență, se lipește de ea.

Izbucnește în țipete sălbatice.

MARTHA: Nu! Nu era de datoria mea să veghez asupra fratelui meu și totuși iată-mă exilată în propria țară, până și mama s-a lepădat de mine. Dar nu trebuia să veghez asupra fratelui meu, asta-i nedreptatea care se face nevinovăției! Uite c-a obținut ce voia, în timp ce eu rămân singură, departe de marea de care eram însetată. Ah! Cât îl urăsc! Mi-am petrecut toată viața așteptând valul care mă va duce departe, și acum știu că n-o să mai vină! Va trebui să rămân înconjurată, în dreapta și în stânga, în față și în spate, de-o seamă de neamuri și de națiuni, de șesuri și de munți care opresc briza mării și a căror trăncăneală și gemete acoperă chemarea ei neîntreruptă. (*Mai încet.*) Alții au mai mult noroc! Există totuși locuri depărtate de mare, unde vântul serii are, uneori, miros de alge. Și vorbește despre plajele umede, pe care le umple strigătul pescărușilor, sau despre țărnițele aurii în înserarea fără de sfârșit. Dar vântul obosește mult înainte să ajungă aici. Niciodată n-am să mai am parte de ce mi se cuvine. Chiar dacă mi-aș lipi urechea de pământ, n-aș auzi izbitura valurilor înghețate sau răsuflarea regulată a mării fericite. Sunt prea departe de ceea ce iubesc, iar distanța asta-i fără leac. Îl urăsc, îl urăsc c-a obținut ce a vrut! Eu am drept patrie locurile astea îngrămădite și înghesuite, unde cerul nu cunoaște orizont și unde nu-mi pot astâmpăra foamea decât cu prunele acre ale acestor meleaguri și setea decât cu sângele pe care l-am împrăștiat. Iată prețul pe care trebuie să-l plătești pentru dragostea unei mame! N-are decât să moară, dacă nu mă iubește! Să se închidă toate ușile în jurul meu! Să mă lase pradă mâniei mele drepte! Căci, înainte de a muri, n-am să ridic

ochii să mă rog cerului. Acolo, unde se poate fugi, unde te poți elibera, unde poți să-ți lipești trupul de un altul, unde poți să te rostogolești în valuri, pe acele meleaguri apărate de mare, zeii nu acostează. Dar aici, unde privirea se împiedică oriunde te-ai uita, tot pământul e croit pentru ca fața să se ridice și privirea să imploră. Ah! Urăsc lumea asta unde nu ne putem întoarce decât către Dumnezeu. Dar eu, care sufăr pentru că nu mi s-a făcut dreptate, nu voi îngenunchea. Și lipsită de locul meu pe acest pământ, respinsă de propria mea mamă, singură în mijlocul crimelor mele, voi părăsi această lume, neîmpăcată.
Se aud bătăi în ușă.

Scena III I

MARTHA: Cine-i acolo?

MARIA: O călătoare.

MARTHA: Nu mai primim clienți.

MARIA: Am venit la bărbatul meu.

Intră.

MARTHA (*o privește*): Cine e bărbatul dumitale?

MARIA: A sosit aici aseară și trebuia să se întoarcă la mine azi- dimineață.

Mă mir că n-a venit.

MARTHA: Mi-a spus că nevasta lui e în străinătate.

MARIA: Are motivele lui să spună așa. Dar trebuia să ne întâlnim acum.

MARTHA (*care n-a încetat s-o privească*): O să fie cam greu. Soțul dumitale nu mai e aici.

MARIA: Cum adică? N-a luat o cameră la dumneavoastră?

MARTHA: A luat o cameră, dar a părăsit-o în cursul nopții.

MARIA: Nu cred, cunosc toate motivele pe care le are să rămână în casa asta. Numai tonul dumitale mă îngrijorează. Spune-mi ce ai să-mi spui.

MARTHA: Nu mai am nimic să-ți spun, decât că soțul dumitale nu e aici.

MARIA: N-a putut să plece fără mine, nu înțeleg. A plecat de tot sau a spus că se întoarce?

MARTHA: Ne-a părăsit de tot.

MARIA: Ascultă! De ieri îndur, pe meleagurile astea străine, o așteptare care mi-a sleit răbdarea. Am venit fiindcă sunt îngrijorată și sunt hotărâtă să nu plec fără să-mi văd soțul sau fără să știu unde-l pot găsi.

MARTHA: Asta nu-i treaba mea.

MARIA: Te înșeli. E și treaba dumitale. Nu știu dacă soțul meu o să fie de acord cu ceea ce am să-ți spun, dar m-am săturat de toate complicațiile astea. Omul care a sosit ieri dimineață aici e fratele de care n-ați mai auzit de ani de zile.

MARTHA: Nu-mi spui nimic nou.

MARIA (*izbucnind*): Dar atunci ce s-a întâmplat? De ce nu-i aici, în casa asta? Nu l-ați recunoscut, dumneata și mama dumitale, nu v-ați bucurat că s-a întors?

MARTHA: Soțul dumitale nu mai e aici fiindcă a murit.

Maria tresare și rămâne o clipă tăcută, uitându-se fix la Martha, apoi dă să se apropie de ea și zâmbește.

MARIA: Glumești, nu-i așa? Jan mi-a spus de multe ori că îți plăcea, de

când erai mică, să descumpănești oamenii. Suntem aproape surori și...

MARTHA: Nu mă atinge. Stai unde ești. Nu există nimic comun între noi.
(*Un timp.*) Soțul dumitale a murit în noaptea asta, zău că nu-i o glumă.
Nu mai ai ce căuta aici.

MARIA: Dar ești nebună, nebună de legat. E prea subit și nu pot să te cred.
Unde e? Arată-mi-l mort și numai atunci voi crede ceea ce nici măcar
nu-mi pot închipui.

MARTHA: E imposibil. Acolo unde e nu poate să-l mai vadă nimeni. (*Maria
face un gest către ea.*) Nu mă atinge și stai unde ești... E în fundul
râului, unde l-am dus azi-noapte cu mama, după ce l-am adormit. N-a
suferit, dar asta nu-l împiedică să fie mort, ucis de noi, de mine și de
mama.

MARIA (*se dă înapoi*): Nu, nu... eu sunt nebună și aud cuvinte care n-au
răsunat încă niciodată pe acest pământ. Știam eu că nu mă poate
aștepta nimic bun aici, dar nu vreau să intru în jocul ăsta de nebuni. Nu
înțeleg, nu te înțeleg...

MARTHA: Rolul meu nu e să te conving, ci doar să te informez. Ai să ajungi
să admiți singură adevărul.

MARIA (*năucită întru câtva*): De ce, de ce-ai făcut asta?

MARTHA: În numele cărui lucru mă întrebi?

MARIA (*într-un strigăt*): În numele dragostei mele!

MARTHA: Ce înseamnă acest cuvânt?

MARIA: Înseamnă tot ceea ce, la ora asta, mă sfâșie și mă mușcă, delirul
care-mi deschide mâinile și-mi poruncește să ucid. De n-ar fi
convingerea care tot mai dăinuie în inima mea încăpățânată, că nimic
din ceea ce spui nu-i adevărat, ai afla, nebuno, ce înseamnă acest
cuvânt, simțind cum unghiile mele îți sfâșie obrazul.

MARTHA: E clar că rostești cuvinte pe care nu le înțeleg. Nu prea aud bine
cuvintele de dragoste, de bucurie sau de durere.

MARIA (*cu un mare efort*): Ascultă, să încetăm jocul ăsta, dacă-i joc. Să nu
ne pierdem în vorbe inutile. Spune-mi clar ceea ce vreau să știu, foarte
clar, înainte de-a mă părăsi.

MARTHA: E greu să fiu mai clară decât am fost. L-am ucis pe soțul dumitale
azi-noapte, ca să-i luăm banii, așa cum am făcut și cu alți călători
înaintea lui.

MARIA: Mama și sora lui erau deci niște ucigașe?

MARTHA: Da.

MARIA (*cu același efort*): Știai că-i fratele dumitale?

MARTHA: Dacă vrei să știi, a fost o neînțelegere. Și dacă ai cunoaște cât de
cât lumea, nu te-ai mira.

MARIA (*întorcându-se către masă, cu pumnii la piept, cu o voce surdă*):
Ah! Doamne, știam eu că această comedie nu poate fi decât sângeroasă
și că vom fi pedepsiți și el, și eu că ne-am potrivit unui lucru ca ăsta.
Nenorocirea plutea în aer. (*Se oprește în fața mesei și vorbește fără să
se uite la Martha.*) Voia să-l recunoașteți, să-și regăsească casa, să vă
aducă fericirea, dar n-a știut să-și găsească vorbele care trebuie. Și în
timp ce le căuta, l-ați ucis. (*începe să plângă.*) Și voi, ca două nebune,
oarbe în fața fiului minunat care se întorsese la voi... căci era minunat,
nu știți ce inimă mândră, ce suflet mare ați ucis! Ar fi putut să fie

mândria voastră, așa cum a fost a mea. Dar, din păcate, îl urai, îl urăști, dumneata, care poți vorbi cu indiferență de ceea ce ar trebui să te împingă în mijlocul drumului și să te facă să urli ca o fiară!

MARTHA: Nu judeca nimic, căci nu știi tot. La ora asta, mama mea e lângă el. Apa a și început să-i roadă. Curând vor fi descoperiți și se vor regăsi îngropați în același pământ. Dar nu văd de ce asta mi-ar mai smulge vreun urlet. Am altă imagine despre sufletul omului și, drept să-ți spun, mi-e silă de lacrimile dumitale.

MARIA (*întorcându-se către ea, cu ură*): Sunt lacrimile unei fericiri pierdute pentru totdeauna. Dar pentru dumneata sunt mai puțin periculoase decât durerea aceea uscată care mă va cuprinde în curând și care te-ar putea ucide fără nici o tresărire.

MARTHA: Nu mă impresionează. N-ar fi mare lucru. Am văzut și am auzit destule, așa că am hotărât să mor. Dar nu vreau să mă întâlnesc cu ei. Ce să caut în tovărășia lor? Îi las cu iubirea lor regăsită, cu mângâierile lor întunecate. Nici dumneata, nici eu nu mai putem avea parte de ele. Ne sunt necredincioși pe vecie. Din fericire, îmi rămâne camera mea, o să fie plăcut să mor acolo singură.

MARIA: Ah! N-ai decât să mori, să se năruie lumea, eu l-am pierdut pe cel pe care-l iubeam. De acum încolo va trebui să trăiesc în singurătatea aceea îngrozitoare unde amintirea e un chin. *Martha vine în spatele ei și îi vorbește pe deasupra capului.*

MARTHA: Să nu exagerăm. Dumneata ți-ai pierdut soțul, eu mi-am pierdut mama. La urma urmei, suntem chit. Dar dumneata nu l-ai pierdut decât o dată, după ce te-ai bucurat de el ani de zile și fără ca el să te fi respins. Pe mine mama m-a respins. Acum a murit și am pierdut-o de două ori.

MARIA: Voia să vă aducă averea lui, să vă facă fericite. La asta se gândea, singur, în cameră, în timp ce vă pregăteați să-l ucideți.

MARTHA (*cu un accent de disperare*): Sunt chit și cu soțul dumitale, căci i-am cunoscut durerea. Credeam, ca și el, că am o casă. Credeam că avem și noi un cămin, crima, și că ne unise, pe mama și pe mine, pentru totdeauna. Către cine aș fi putut să mă întorc pe lumea asta dacă nu către cea care ucisese în același timp cu mine? Dar m-am înșelat. Crima e și ea o singurătate, chiar dacă trebuie să se strângă o mie de oameni ca s-o comită. Și e drept să mor singură, după ce am trăit și am ucis singură. *Maria se întoarce către ea cu ochii plini de lacrimi.*

MARTHA (*dându-se îndărăt și reluându-și vocea aspră*): Nu mă atinge, ți-am mai spus o dată. Gândul că înainte de a muri aș putea simți o mână de om care vrea să-mi impună căldura ei, gândul că un lucru care ar semăna cu duioșia hidoasă a oamenilor ar putea să mă mai urmărească, face să mi se urce sângele la cap de furie.

Sunt față în față, foarte aproape una de alta.

MARIA: Nu-ți fie teamă. Am să te las să mori cum vrei. Sunt oarbă, nu te mai văd! Și nici mama dumitale, nici dumneata n-o să fiți niciodată altceva decât niște fețe trecătoare, întâlniri și pierdute în cursul unei tragedii care nu va mai cunoaște sfârșit. Nu simt pentru dumneata nici ură, nici milă. Nu mai pot să iubesc sau să urăsc pe nimeni. (*Își ascunde deodată obrazul în mâini.*) De fapt, abia dacă am avut timp să sufăr sau

să mă revolt. Nenorocirea a fost mai mare decât mine.
*Martha, care a făcut câțiva pași spre ușă,
se întoarce spre Maria.*

MARTHA: Dar nu destul de mare, de vreme ce ți-au rămas lacrimile. Și înainte de-a te părăsi pentru totdeauna, văd că-mi rămâne ceva de făcut. Îmi rămâne să te aduc la disperare.

MARIA (*o privește îngrozită*): Ah! Lasă-mă, du-te și lasă-mă!

MARTHA: Da, am să te las, și asta va fi și pentru mine o ușurare, îndur greu dragostea și lacrimile dumitale. Dar nu pot muri lăsându-te cu convingerea că ai dreptate, că dragostea nu e zadarnică și că cele petrecute sunt un accident. Căci lucrurile abia acum au intrat în ordinea lor firească. Trebuie să fii convinsă de asta.

MARIA: Care e ordinea firească?

MARTHA: Acea după care nimeni nu e niciodată recunoscut.

MARIA (*pierdută*): Ce-mi pasă, abia te mai aud. Inima mi-e sfâșiată. Nu are nici o curiozitate decât față de cel pe care l-ai ucis.

MARTHA (*cu violență*): Taci! Nu vreau să mai aud nimic despre el, îl urăsc. Nu mai e nimic pentru dumneata. A pătruns în casa plină de amărăciune unde rămâi exilat pentru totdeauna. Prostul! Are ceea ce și-a dorit, a regăsit-o pe cea pe care-o căuta. Acum fiecare e la locul lui. Înțelege că nici pentru el, nici pentru noi, nici în viață, nici în moarte, nu există patrie, nu există liniște. (*Cu un râs disprețuitor.*) Căci nu poți numi patrie acest pământ greoi, lipsit de lumină, unde te duci să dai hrană unor animale oarbe. Nu-i așa?

MARIA (*plângând*): Ah! Doamne, nu pot, nu pot îndura vorbele astea. Nici el nu le-ar fi îndurat. Alta era patria pe care voia s-o regăsească atunci când a pornit la drum.

MARTHA (*care a ajuns la ușă, se întoarce brusc*): Nebunia asta și-a primit răsplata. În curând ai să-ți capeți și dumneata răsplata. (*Cu același râs batjocoritor.*) Îți spun eu c-am fost prădate. La ce bun această chemare nețărnută a firii, această deșteptare a sufletelor? De ce să chemi marea sau dragostea? E caraghios. Soțul dumitale cunoaște acum răspunsul, casa îngrozitoare în care vom fi, în sfârșit, îngrămădiți unii lângă alții. (*Cu ură.*) Ai s-o cunoști și dumneata și, dacă ai putea, atunci ți-ai aduce aminte cu încântare de ziua asta în care credeai c-a început cel mai sfâșietor exil. Înțelege că durerea dumitale nu va fi niciodată egală cu nedreptatea care i se face omului și, în sfârșit, ascultă sfatul meu. La urma urmei, îți datorez și eu un sfat, nu-i așa, de vreme ce ți-am ucis soțul! Roagă-te de Dumnezeu dumitale să te facă stană de piatră. E fericirea pe care și-o rezervă lui, sin-gura fericire adevărată. Fă ca el, astupă-ți urechile la toate strigătele, prefă-te în piatră cât mai e timp. Iar dacă te simți prea lașă ca să pătrunzi în această liniște tăcută, atunci vino să ni te alături în casa noastră comună. Adio, sora mea! Totul e ușor, vezi bine. Ai de ales între fericirea prostească a pietrelor și locașul vâscos unde te așteptăm.

Iese, și Maria, care a ascultat năucită, se clatină pe picioare cu mâinile întinse înainte.

MARIA (*într-un strigăt*): Ah! Doamne! Nu pot trăi în deșertul ăsta! Ție am să-ți vorbesc și voi ști să găsesc cuvintele de care e nevoie. (*Cade în*

genunchi.) Da, mă încredințez mâinilor tale. Fie-ți milă de mine, întoarce-te către mine! Ascultă-mă, întinde-mi mâna! Fie-ți milă, Doamne, de cei care se iubesc și sunt despărțiți.
Se deschide ușa și apare bătrânul servitor.

Scena IV

BĂTRÂNUL (cu o voce clară și puternică): M-ați chemat?

MĂRIA (întorcându-se spre el): Nu, nu știu! Dar ajută-mă, am nevoie de ajutor. Fie-ți milă și primește să mă ajuți!

BĂTRÂNUL (cu aceeași voce): Nu!
